

Postupová zkouška z BIO

(gymnázium)

Podmínky testu

Časový limit	120 minut
Hranice úspěšnosti	40 %
Povolené pomůcky	Psací potřeby
Učivo	Viz. dokument seznam témat k postupové zkoušce z BIO
Doporučené zdroje	1. Učebnice - Biologie pro gymnázia - Vladimír Zicháček, Jan Jelínek (2021) odkaz na učebnici

Možnosti nahrazení zkoušky

SOČ v oblasti biologie

- Postupová zkouška bude prominuta žákovi, který před školní komisí obhájí svou práci a bude reprezentovat školu na okresní přehlídce studentských prací.
- Školní přehlídka se koná na v první polovině února.
- <https://www.soc.cz/soc-krok-za-krokem/#1>

Biologická olympiáda

- Postupová zkouška bude prominuta žákovi, který se stane úspěšným řešitelem okresního kola
- <https://olympiada.vscht.cz/cs/>

Učivo biologie k postupovým zkouškám z BIO

OKRUH OBECNÉ BIOLOGIE

Charakteristika živých organismů

1. Společné rysy živých organismů
2. Chemismus živých organismů (makro- a mikro-prvky)
3. Domény života (bakterie, archaea a eukaryota)
4. Endosymbiotická teorie

Buňka

1. Obecná stavba (prokaryotická vs. eukaryotická buňka)
2. Buněčné organely, jejich struktura a funkce (jádro, mitochondrie, plastidy, endoplazmatické retikulum hrubé a hladké, Golgiho aparát, lysozomy)
3. Rozdíly rostlinné a živočišné buňky
4. Buněčné stěny u různých skupin organismů (struktura a funkce, celulózová u rostlin, chitinová u hub)
5. Základní makromolekuly živých organismů (proteiny, sacharidy, lipidy, nukleové kyseliny)

Původ života na Zemi

1. Teorie původu života na Zemi

Metabolismus

1. Definice, stručná charakteristika
2. Anabolismus a katabolismus

Dědičnost

1. Role nukleových kyselin v dědičnosti
2. Obecné způsoby dělení buněk a dědičnosti (nepohlavní, pohlavní)
3. Buněčný cyklus
4. Mitóza

5. Meióza

Viry

1. Stavba viru (virion, kapsida, obalené a neobalené viry, DNA a RNA viry)
2. Infekční cyklus (lytický a lyzogenní)
3. Důležité viry v lidské populaci
4. Důležité viry u plodin a hospodářských zvířat

Prokaryota

1. Bakterie a Archaea (shodné rysy a rozdíly)
2. Stavba buňky
3. Grampozitivní a gramnegativní bakterie
4. Rozmnožování bakterií (včetně transformace, transdukce a konjugace)
5. Typy trofií (chemo-foto, auto-hetero)
6. Významné ekologické skupiny bakterií
7. Významné patogenní bakterie a antibiotika
8. Archaea

OKRUH BOTANIKY a MYKOLOGIE

Úvod do botaniky

1. Rostlinná buňka - specifika
2. Rostlinná pletiva (krycí, zpevňovací, asimilační, aj.)
3. Rostlinné orgány (kořen, stonek, list, květ)
4. Fotosyntéza (základní charakteristika, světelná a temnostní fáze)
5. Růst rostlin

System nižších rostlin

1. Superskupina Archaeplastida (obecná charakteristika)
2. Teorie seriální endosymbiózy (na příkladu glaukofyt)
3. Ruduchy
4. Zelené řasy

System vyšších rostlin

1. Rodozměna

2. Mechorosty
3. Kaprad'orosty
4. Nahosemenné a krytosemenné rostliny se zaměřením na základní čeledi - hvězdicovité, bobovité, hluchavkovité, brukvovité, lipnicovité

Houby

1. Obecná charakteristika
2. Přehled systému hub včetně základních skupin - parazitické houby rostlin a živočichů, vřeckovýtrusé a stopkovýtrusé houby
3. Praktické aspekty využití hub

Lišejníky a mykorhizní symbiózy

1. Charakteristika lišejníků
2. Praktické využití lišejníků
3. Charakteristika mykorhizních symbióz
4. Ekologický význam mykorhizních symbióz

Rostlinná společenstva

1. Rostliny a fytogeografie (včetně biomů)
2. Ochrana rostlin a biologické invaze

OKRUH ZOOLOGIE a MYKOLOGIE

Protista a chromista

1. Amoebozoa (měňavky, krytenky, hlenky)
2. TSAR (mřížovci a dírkonošci, řasovky, rozsivky a chaluhy, hromadinky, kokcidie a krvinkovky, obrněnky a nálevníci)
3. Excavata (krásnoočka, bičivky a metamonády)

Živočichové (Animalia)

1. Obecná charakteristika a teorie vzniku mnohobuněčnosti
2. Embryonální vývoj a zárodečné listy
3. Dvojlistí a trojlistí živočichové - odlišnosti, výčet kmenů
4. Houbovci
5. Žebernatky

6. Žahavci

Prvoústí živočichové

1. Ploštěnci
2. Hlístice
3. Měkkýši
4. Kroužkovci
5. Členovci - pavoukovci, stonožkovci, korýši a hmyz

Druhoústí živočichové

1. Ostnokožci
2. Strunatci - charakteristika
3. Pláštěnci a bezlebeční
4. Obratlovci - charakteristika a výčet tříd
5. Mihule
6. Paryby
7. Ryby
8. Obojživelníci
9. Plazi
10. Ptáci
11. Savci

Etologie a ekologie

1. Ekologie (biomy, ekosystémy, ekologická pravidla, ekologická valence, taxy, strategie, trofické pyramidy)
2. Ochrana ŽP (stupně ohrožení, chráněná území)

OKRUH BIOLOGIE ČLOVĚKA

Hierarchie lidského těla a tkáně

1. Typy tkání a jejich původ ze zárodečných listů
2. Orgány a orgánové soustavy

Opěrná soustava

1. Pojivové tkáně opěrné soustavy

2. Kost (stavba) a spojení kostí
3. Kostra - lebka
4. Kostra - páteř a hrudní koš
5. Kostra - končetiny
6. Patologie opěrné soustavy

Pohybová soustava

1. Svalstvo - typy
2. Mechanismus svalové kontrakce
3. Kosterní svaly
4. Srdeční sval
5. Hladké svalstvo
6. Patologie svalové soustavy

Cévní (oběhová) soustava a imunita

1. Typy cév (krevní a lymfatické, žíly, tepny a vlásečnice)
2. Malý a velký tělní oběh
3. Srdce
4. Krev
5. Lymfa
6. Zástava krvácení
7. Imunita a imunitní buňky
8. Patologie cévní soustavy

Dýchací soustava

1. Horní a dolní dýchací cesty
2. Plíce
3. Výměna plynů
4. Patologie dýchací soustavy

Trávicí soustava

1. Celkový přehled, návaznost částí a orgánů
2. Dutina ústní, chrup
3. Jícen a žaludek
4. Tenké střevo
5. Slepé a tlusté střevo

6. Játra a slinivka (včetně žluči, vybraných enzymů a hormonů)
7. Patologie trávicí soustavy

Vylučovací soustava

1. Přehled souvisejících struktur
2. Popis ledviny a nefronu
3. Procesy probíhající v nefronu
4. Hormonální regulace ledvin
5. Patologie vylučovací soustavy

Neurohumorální soustava

1. Nervová a hormonální větev
2. Hormony - charakteristika, skupiny, receptory
3. Endokrinní žlázy
4. Neurony a glie
5. Vzruch a jeho přenos (jak se tvoří akční potenciál, účast iontů)
6. Reflexy
7. CNS - mozek a mícha
8. Popis hlavních strukturních částí mozku a jejich funkce (prodloužená mícha, most, střední mozek, mozeček, mezimozek, koncový mozek, mozkové komory)
9. Periferní NS
10. Patologie nervové soustavy

Kůže a termoregulace

1. Stavba kůže
2. Termoregulace a horečka
3. Onemocnění kůže

Smyslová soustava

1. Zrak (popis oka, receptory, vznik smyslového vjemu a jeho vedení)
2. Sluch (popis ucha, receptory, vznik smyslového vjemu a jeho vedení)
3. Čich (nosní sliznice, receptory, vznik smyslového vjemu a jeho vedení)
4. Chuť (chuťové pohárky, receptory, vznik smyslového vjemu a jeho vedení)
5. Hmat (receptory, vznik smyslového vjemu a jeho vedení, nocicepce)

6. Propriorecepce (rovnovážný orgán, receptory, vznik smyslového vjemu a jeho vedení)

Rozmnožovací soustava

1. Pohlavní orgány muže a ženy
2. Menstruace a plodné dny
3. Oplodnění a embryogeneze
4. Těhotenství a porod
5. Antikoncepce a rodičovství
6. Pohlavní choroby (syfilis, kapavka, AIDS, trichomoniázy, papilomaviry)
7. Postnatální vývoj (hlavní etapy a období)

Lidský genom

1. Základní struktura (geny vs negenová DNA)
2. Dědičné choroby

Evoluce člověka

1. Hominizace a sapientace, kosterní změny v čase (lebka, končetiny)
2. Předchůdci rodu Homo - od Australopithecus
3. Spletitá evoluce rodu Homo (základní přehled, Afrika - kolébka lidstva, H. habilis/erectus, H. sapiens, Neandrtálci jako slepá větev) - linie rodu Homo